

27 February 2026 (Online Conference)

GUIDELINES FOR DEVELOPING SAFE SCHOOL MANAGEMENT IN THE PHRA SAMUT CHEDI SCHOOL CLUSTER UNDER THE SAMUT PRAKAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

KITTISAK PHUNSAWEK

Department of Educational Administration, Graduate School, Suan Sunandha Rajabhat University
Thailand; s67561802068@ssru.ac.th

ARTICLE HISTORY

Received: 26 January 2026

Revised: 18 February 2026

Accepted: 23 February 2026

ABSTRACT

This research aimed to: 1) study the level of safe school administration of the Phra Samut Chedi School Group under the Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1; and 2) propose guidelines for developing safe school administration for the Phra Samut Chedi School Group. The data were collected from a population consisting of 180 school administrators and teachers. The research instruments included a 5-point Likert scale questionnaire and a semi-structured interview form. Quantitative data were analyzed using percentage, mean (μ), and standard deviation (σ). For the qualitative component, content analysis was employed based on in-depth interviews with five experts in school administration and safety.

The research findings revealed that: 1) The level of safe school administration of the Phra Samut Chedi School Group was at a high level in all aspects ($\mu = 4.03$); and 2) The guidelines for developing safe school administration, known as the PSJ-SafeSchool Model, consisted of five key approaches: (1) Systematic Management, emphasizing clear risk governance and organizational structures; (2) Preparedness Development, focusing on enhancing behavioral resilience and skills of personnel and students; (3) Environmental Safety Prevention, reinforcing both physical and perceived safety as a foundation for learning; (4) Emergency Response Management, ensuring agile and practically implementable response plans to maintain learning continuity; and (5) Digital Rights, encompassing the protection of personal data and digital identity in accordance with current educational contexts.

Keywords: Safe School Management, Development Guidelines, Digital Rights, PSJ-SafeSchool Model

CITATION INFORMATION: Phunsawek, K. (2026). Guidelines For Developing Safe School Management In The Phra Samut Chedi School Cluster Under The Samut Prakan Primary Educational Service Area Office 1. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 4(2), 50.

แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทร เจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

กิตติศักดิ์ พูลเสวก¹,

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา;

s67561802068@ssru.ac.th (ผู้ประพันธ์บรรณกิจ)

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และ 2) เสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ ประชากรที่ใช้ในการศึกษาคือ ผู้บริหารและครูในกลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ จำนวน 180 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกกึ่งโครงสร้าง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (σ) สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารสถานศึกษาและความปลอดภัยจำนวน 5 คน ผลการวิจัยพบว่า: 1) ระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยของกลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ในภาพรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.03$) และ 2) แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย (PSJ-SafeSchool Model) ประกอบด้วย 5 แนวทางสำคัญ ได้แก่ (1) ด้านการบริหารจัดการเชิงระบบ (Systematic Management) เน้นโครงสร้างธรรมาภิบาลและการบริหารเชิงพื้นที่ (2) ด้านการพัฒนาความพร้อม (Preparedness Development) เน้นการสร้างความยืดหยุ่นทางพฤติกรรมของบุคลากรและผู้เรียน (3) ด้านการป้องกันสภาพแวดล้อม (Environmental Safety Prevention) เน้นความปลอดภัยเชิงกายภาพและพื้นที่ปลอดภัยเชิงการเรียนรู้ (4) ด้านการรับมือเหตุการณ์ (Emergency Response Management) เน้นกลไกการตอบสนองแบบพลวัตเพื่อรักษาความต่อเนื่องทางการเรียนรู้ และ (5) ด้านสิทธิดิจิทัล (Digital Rights) ซึ่งครอบคลุมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและตัวตนดิจิทัลของผู้เรียน

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาปลอดภัย, แนวทางการพัฒนา, สิทธิดิจิทัล, แบบจำลองโรงเรียนปลอดภัย PSJ

ข้อมูลอ้างอิง: กิตติศักดิ์ พูลเสวก. (2569). แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1. *Procedia of Multidisciplinary Research*, 4(1), 50.

บทนำ

ท่ามกลางพลวัตการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ซึ่งมีความซับซ้อนและผันผวนทั้งในมิติสังคม เศรษฐกิจ และเทคโนโลยี การจัดการศึกษามีได้จำกัดอยู่เพียงการถ่ายทอดองค์ความรู้ หากแต่ต้องมุ่งพัฒนาสมรรถนะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตของผู้เรียน ควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย มีเสถียรภาพ และเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของ “คุณภาพการศึกษา” ในความหมายร่วมสมัย (UNESCO, 2019) งานวิจัยด้านบรรยากาศโรงเรียนชี้ให้เห็นว่า โรงเรียนที่ผู้เรียนรับรู้ว่ามีความปลอดภัยและได้รับการสนับสนุนเชิงบวก มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ความผูกพันต่อสถานศึกษา และผลลัพธ์ทางการศึกษาโดยรวมที่ดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ (Thapa et al., 2013; Konold et al., 2018) ในทางกลับกัน ความไม่ปลอดภัยและการกลั่นแกล้งส่งผลกระทบเชิงลบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน สุขภาวะ และพัฒนาการทางจิตสังคมของผู้เรียน โดยเฉพาะในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (Nakamoto & Schwartz, 2010; Fraguas et al., 2021)

ภายใต้กรอบการบริหารจัดการความเสี่ยงสมัยใหม่ สถานศึกษาถูกมองเป็นระบบสังคมย่อยที่ต้องเผชิญความเสี่ยงหลายด้านพร้อมกัน (multi-hazards) ทั้งภัยพิบัติทางธรรมชาติ ความรุนแรง ความเสี่ยงด้านโครงสร้างพื้นฐาน และความเสี่ยงในโลกดิจิทัล กรอบแนวคิด Comprehensive School Safety Framework (CSSF) จึงเสนอให้การบริหารสถานศึกษาปลอดภัยดำเนินการแบบบูรณาการ โดยเชื่อมโยงการจัดการอาคารสถานที่ การป้องกันและเตรียมความพร้อม การตอบสนองเหตุฉุกเฉิน และการรักษาความต่อเนื่องทางการศึกษาไว้ในระบบเดียวกัน (GADRRRES, 2022) สอดคล้องกับกรอบ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 ที่เน้นการทำความเข้าใจความเสี่ยง การเตรียมพร้อม และการลดความสูญเสียอย่างเป็นระบบและยั่งยืน (UNDRR, 2015) แนวคิดดังกล่าวสะท้อนว่า “ความปลอดภัยเชิงระบบ” ไม่อาจประเมินจากการมีนโยบายหรือแผนงานในภาวะปกติเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องพิจารณาจากศักยภาพในการรับมือ ฟื้นฟู และรักษาความต่อเนื่องของการเรียนรู้เมื่อเผชิญสถานการณ์วิกฤต สำหรับบริบทของประเทศไทย แม้จะมีกฎหมายและนโยบายด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างชัดเจน อาทิ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 และกลไกเชิงนโยบาย เช่น ระบบ MOE Safety Center ของกระทรวงศึกษาธิการ อย่างไรก็ตาม ระดับความพร้อมในการจัดการความปลอดภัยของสถานศึกษายังคงแตกต่างกันตามบริบทพื้นที่ โดยเฉพาะจังหวัดสมุทรปราการซึ่งมีลักษณะเป็นพื้นที่กึ่งเมือง กึ่งอุตสาหกรรม และพื้นที่ชายฝั่ง มีความหนาแน่นของกิจกรรมโลจิสติกส์และการคมนาคมสูง อีกทั้งมีความเปราะบางต่อสภาพอากาศสุดขั้ว ส่งผลให้สถานศึกษาต้องเผชิญความเสี่ยงที่ซับซ้อนและซ้อนทับหลายมิติ (กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย, 2568)

หลักฐานเชิงประจักษ์จากสถานการณ์ในพื้นที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์สะท้อนให้เห็นว่าความเสี่ยงด้านความปลอดภัยมิได้เป็นเพียงประเด็นเชิงนโยบาย หากแต่เกิดขึ้นจริงและส่งผลกระทบต่อผู้เรียนโดยตรง อาทิ รายงานสถานการณ์อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับการล่อลวงและทำร้ายเด็กในพื้นที่เสี่ยงใกล้สถานศึกษา เหตุการณ์ด้านความปลอดภัยจากการจัดการสารเคมีและเพลิงไหม้ในพื้นที่อุตสาหกรรมซึ่งส่งผลต่อคุณภาพอากาศรอบสถานศึกษา ตลอดจนเหตุอุบัติเหตุทางถนนรุนแรงบนเส้นทางคมนาคมสายหลักที่นักเรียนใช้สัญจรไป-กลับโรงเรียน นอกจากนี้ สถานการณ์น้ำท่วมและน้ำทะเลหนุนซ้ำซากที่มีระดับสูงสุดถึง 1.99 เมตร ยังส่งผลให้สถานศึกษาหลายแห่งต้องหยุดการเรียนการสอนหรือปรับรูปแบบการจัดการเรียนรู้เป็นการเรียนทางไกลกะทันหัน ซึ่งสะท้อนความเปราะบางด้าน ความต่อเนื่องทางการศึกษาอย่างชัดเจน (UNICEF, 2024; Gupta & Bhatia, 2023) อย่างไรก็ตาม แม้ว่าสถานศึกษาในกลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ส่วนใหญ่ จะมีผลการประเมินสถานศึกษาปลอดภัย ระดับดีเด่น จากกรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน (2568) ก็เกิดความแตกต่างระหว่างผลการประเมินกับสถานการณ์ความเสี่ยงเชิงประจักษ์สะท้อนถึงความอ่อนแอด้านความปลอดภัย (safety paradox) กล่าวคือ คณะกรรมการประเมินอาจสะท้อนการรับรู้และการดำเนินงานเชิงนโยบายในภาวะปกติ หรือการมีแผนงานตามมาตรฐาน มากกว่าสมรรถนะเชิงระบบในการรับมือกับเหตุการณ์จริงที่มีความไม่แน่นอนและซับซ้อน ภายใต้กรอบ Sendai Framework และ CSSF ความปลอดภัยเชิงระบบจึงไม่อาจตีความจาก

ค่าเฉลี่ยเชิงปริมาณเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องประเมินจากศักยภาพในการจัดการความเสี่ยงแบบองค์รวมและการเฝ้าระวังเชิงรุก

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า งานวิจัยด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาของไทยส่วนใหญ่ยังมุ่งศึกษาในระดับรายสถานศึกษาหรือเชิงนโยบายภาพรวม ขณะที่การศึกษาที่มุ่งพัฒนาแนวทางการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในระดับกลุ่มโรงเรียน ซึ่งทำหน้าที่เป็นกลไกเชื่อมโยงระหว่างนโยบายระดับชาติกับการปฏิบัติจริงในพื้นที่เสี่ยงยังมีความจำกัด โดยเฉพาะการบูรณาการการจัดการความเสี่ยงแบบ all-hazards ควบคู่กับมิติความต่อเนื่องทางการศึกษาและสิทธิดิจิทัล ดังนั้น การวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จึงมีความจำเป็นทั้งในเชิงทฤษฎีและเชิงปฏิบัติ เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในบริบทพื้นที่จริง และสังเคราะห์แนวทางการพัฒนาที่สามารถลดช่องว่างระหว่างนโยบายกับการปฏิบัติ ผ่านองค์ประกอบการบริหาร 5 ด้าน ได้แก่ (1) การบริหารจัดการเชิงระบบ (2) การป้องกันสภาพแวดล้อม (3) การรับมือเหตุการณ์ (4) การพัฒนาความพร้อม และ (5) สิทธิดิจิทัล อันจะนำไปสู่การเสริมสร้างความปลอดภัยเชิงระบบ และสนับสนุนความต่อเนื่องทางการศึกษาได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1

การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการรวบรวมและวิเคราะห์แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย อันเป็นพื้นฐานสำคัญในการกำหนดทิศทางและกระบวนการดำเนินการวิจัยให้มีความชัดเจน เป็นระบบ และสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยสามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

1. แนวคิด หลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า แนวคิดด้านการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยมีพัฒนาการจากการมุ่งเน้นความปลอดภัยด้านกายภาพเป็นหลัก ไปสู่การบริหารจัดการเชิงระบบที่ครอบคลุมมิติด้านกายภาพ จิตสังคม และดิจิทัลอย่างบูรณาการ นักวิชาการไทยหลายท่านมีข้อสรุปที่สอดคล้องกันว่า การบริหารสถานศึกษาปลอดภัยเป็นกระบวนการเชิงกลยุทธ์ที่ต้องอาศัยการวางแผนอย่างเป็นระบบ การกำหนดบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน และการกำหนดมาตรการป้องกันเชิงรุก เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน (สุกัญญา พรน้อย, 2562; กัมปนาท นาควิว, 2565; ธำรงค์ จันฤทธิ์, 2567) ในระดับสากล กรอบแนวคิด Comprehensive School Safety Framework (CSSF) 2022–2030 (GADRRRES, 2022) เสนอการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยแบบ All-hazards Approach ผ่าน 3 เสาหลัก ได้แก่ (1) ความปลอดภัยของอาคารสถานที่ (2) การบริหารจัดการภัยพิบัติในสถานศึกษา และ (3) การจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างความปลอดภัย ซึ่งสอดคล้องกับกรอบ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030 (UNDRR, 2015) ที่เน้นการทำความเข้าใจความเสี่ยง การเตรียมความพร้อม และการรักษาความต่อเนื่องทางการศึกษาเมื่อเกิดสถานการณ์วิกฤต ทั้งสองกรอบแนวคิดสะท้อนว่า “ความปลอดภัยเชิงระบบ” ไม่อาจประเมินจากการมีแผนหรือมาตรการในภาวะปกติเพียงอย่างเดียว หากแต่ต้องพิจารณาจากศักยภาพของระบบในการรับมือ ฟื้นฟู และคงไว้ซึ่งการจัดการเรียนรู้ นอกจากนี้ แนวคิด ความปลอดภัยทางจิตวิทยา (Psychological Safety) (Edmondson, 2019) ชี้ให้เห็นว่าบรรยากาศที่ผู้เรียนและบุคลากรรู้สึกปลอดภัยในการมีส่วนร่วม การแสดง

ความคิดเห็น และการเรียนรู้จากความผิดพลาด ส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ขณะเดียวกัน การประยุกต์ใช้หลักการบริหารความเสี่ยงตามมาตรฐาน ISO 31000 (ISO, 2018) ช่วยอธิบายว่าความปลอดภัยเป็นสมรรถนะของระบบที่ต้องอาศัยกระบวนการระบุ วิเคราะห์ ประเมิน และจัดการความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง เมื่อพิจารณาในบริบทพื้นที่ที่มีความเสี่ยงหลายมิติ แนวคิด การบริหารจัดการเครือข่าย (Network Governance) มีบทบาทสำคัญในการบูรณาการทรัพยากร การแลกเปลี่ยนข้อมูลความเสี่ยง และการประสานงานข้ามหน่วยงาน ซึ่งช่วยลดข้อจำกัดของการบริหารจัดการแบบรายสถานศึกษา และเพิ่มศักยภาพในการเฝ้าระวังและตอบสนองต่อสถานการณ์วิกฤตอย่างเป็นระบบ

2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

จากการทบทวนงานวิจัยในประเทศ ผู้วิจัยพบว่า ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการพัฒนากระบวนการความปลอดภัยและการจัดทำแผนเผชิญเหตุเชิงพื้นที่ โดยมีข้อค้นพบที่สำคัญว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย ประกอบด้วย ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหาร ความชัดเจนของแผนปฏิบัติการ และการมีส่วนร่วมของเครือข่ายชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2564; กระทรวงศึกษาธิการ, 2566) นอกจากนี้ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น MOE Safety Center ยังเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเพิ่มความรวดเร็วในการแจ้งเหตุและการประสานงานข้ามหน่วยงานในระดับพื้นที่ สำหรับงานวิจัยต่างประเทศ และจากการทบทวนงานวิจัยต่างประเทศ พบว่างานวิจัยที่ชี้ให้เห็นความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างบรรยากาศโรงเรียน (School Climate) กับความรู้สึกลปลอดภัยและการมีส่วนร่วมของผู้เรียน (Konold et al., 2018) ขณะเดียวกัน งานวิจัยของธนาคารโลกภายใต้กรอบ Safe Schools ระบุว่าความเสี่ยงด้านความปลอดภัยเป็นปรากฏการณ์หลายมิติที่ซับซ้อน (multi-dimensional risks) หากสถานศึกษาขาดแผนการจัดการความต่อเนื่องทางการศึกษาที่ชัดเจน จะส่งผลกระทบต่อความเสมอภาคทางการศึกษา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความเปราะบางเชิงภูมิศาสตร์และสังคม (Gupta & Bhatia, 2023)

จากการทบทวนวรรณกรรม แนวคิด หลักการ ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์ได้ว่าการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพจำเป็นต้องอาศัยการดำเนินงานเชิงระบบ การบูรณาการนโยบายสู่การปฏิบัติ การใช้ข้อมูลสารสนเทศอย่างมีธรรมาภิบาล และการเสริมสร้างวัฒนธรรมความปลอดภัยในองค์กรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งข้อสรุปเชิงสังเคราะห์ดังกล่าวเป็นกรอบแนวคิดสำคัญที่นำไปใช้ในการออกแบบเครื่องมือวิจัยและการดำเนินการวิจัยในขั้นต้นถัดไป

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทระเจติย์แนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์เชิงสังเคราะห์ ผ่านวรรณกรรม หนังสือคู่มือ กรอบแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศเพื่อใช้เป็นขอบเขตการวิจัยในครั้งนี้:

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตด้านเนื้อหาครอบคลุม 5 มิติ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย ได้แก่: 1) การบริหารจัดการเชิงระบบ 2) การป้องกันสภาพแวดล้อม 3) การรับมือเหตุการณ์ 4) การพัฒนาความพร้อม และ 5) สิทธิดิจิทัล

2. ขอบเขตด้านประชากร

2.1 ประชากร (Population): ใช้วิธีการ ศึกษาจากประชากรทั้งหมด (Complete Enumeration) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูในกลุ่มโรงเรียนพระสมุทระเจติย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 180 คน

2.2 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants): ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารการศึกษาและผู้ทรงคุณวุฒิด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา จำนวน 5 คน เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

3. ขอบเขตด้านตัวแปรที่ศึกษา

ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผ่าน 5 องค์ประกอบสำคัญดังนี้: 1) ด้านการบริหารจัดการเชิงระบบ 2) ด้านการป้องกันสภาพแวดล้อม 3) ด้านการรับมือเหตุการณ์ 4) ด้านการพัฒนาความพร้อม และ 5) ด้านสิทธิดิจิทัล

2. ขั้นตอนการวิจัย

2.1 การศึกษาเอกสารและกำหนดกรอบแนวคิด

ผู้วิจัยศึกษารวบรวมเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เป็นกรอบแนวคิดการวิจัย และใช้เป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย จำนวน 5 ด้าน ได้แก่

- 1) การบริหารจัดการเชิงระบบ
- 2) การป้องกันสภาพแวดล้อม
- 3) การรับมือเหตุการณ์
- 4) การพัฒนาความพร้อม และ
- 5) สิทธิดิจิทัล

2.2 เครื่องมือวิจัย

ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้างมาเป็นเครื่องมือในการวิจัยเพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย สำหรับกลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยมีรายละเอียดดังนี้:

2.2.1 แบบสอบถาม มาตรฐานประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) จำนวน 50 ข้อ ครอบคลุมองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยทั้ง 5 ด้านตามกรอบแนวคิด เพื่อศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย สำหรับกลุ่มโรงเรียน

2.2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview Guide) โดยกำหนดประเด็นคำถามจากผลการวิเคราะห์เชิงปริมาณในระยะที่ 1 เพื่อเจาะลึกถึงเหตุผลและแนวทางปฏิบัติเฉพาะ สำหรับกลุ่มโรงเรียน ที่คะแนนในเชิงปริมาณไม่สามารถอธิบายได้ (โดยเฉพาะในประเด็นที่คะแนนสูงแต่ในทางปฏิบัติยังมีความเสี่ยง)

2.3 การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยผ่านกระบวนการดังนี้:

2.3.1 ความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ และคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ให้สอดคล้องกับนิยามเชิงปฏิบัติของตัวแปร

2.3.2 ความเชื่อมั่น (Reliability) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try-out) กับกลุ่มที่ไม่ใช่ประชากร จำนวน 30 คน และคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha) พบว่า มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.974 แสดงว่าเครื่องมือมีความเชื่อมั่นอยู่ในระดับสูงมากและสามารถนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

2.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Phase) เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด (Census Study) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 180 คน โดยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งในรูปแบบเอกสารและแบบสอบถามออนไลน์ พร้อมตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูลก่อนนำไปวิเคราะห์

ระยะที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Phase) ผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) จำนวน 5 คน โดยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ตามเกณฑ์ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ และความเกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในบริบทพื้นที่ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกำหนดประเด็นจาก “จุดที่ต้องพัฒนา” ที่ค้นพบจากผลการวิจัยเชิงปริมาณ

2.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

2.5.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่ออธิบายระดับการดำเนินงานด้านการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยและระบุประเด็นที่ควรพัฒนาในแต่ละด้าน

2.5.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก และนำผลที่ได้ไปบูรณาการร่วมกับข้อมูลเชิงปริมาณ เพื่อสร้างความเที่ยงตรงเชิงสามเส้า (Triangulation) และสังเคราะห์รูปแบบการบริหารจัดการบนฐานการบริหารความเสี่ยงเชิงพื้นที่ (Risk-based Management)

2.6 การบูรณาการผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพมาสังเคราะห์ร่วมกับผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ (Data Integration) เพื่อจัดทำแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยของกลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ให้มีลักษณะเชิงนวัตกรรมและมีความจำเพาะต่อบริบทพื้นที่ โดยมุ่งเน้นให้แนวทางดังกล่าวสามารถตอบสนองต่อ “จุดที่ต้องพัฒนา” ที่ค้นพบจากข้อมูลเชิงปริมาณได้อย่างเป็นรูปธรรมและสามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริง

ผลการวิจัย

ผลการศึกษารายละเอียดเรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ตอน ดังนี้:

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยประกอบด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 180 คน ผลการวิเคราะห์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 76.67 อยู่ในช่วงอายุ 41–50 ปี คิดเป็นร้อยละ 35.56 และมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 74.44 นอกจากนี้ กลุ่มเป้าหมายส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานด้านวิชาชีพระหว่าง 11–15 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.56 ซึ่งสะท้อนถึงระดับวุฒิภาวะและความเชี่ยวชาญในบริบทการบริหารจัดการสถานศึกษา อันเอื้อต่อความน่าเชื่อถือของข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย

ตอนที่ 2 ระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย

ผลการวิเคราะห์ระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยของกลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ พบว่า โดยภาพรวมมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.03$, $\sigma = 0.76$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านการบริหารจัดการเชิงระบบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.13$, $\sigma = 0.72$) รองลงมาคือด้านการป้องกันสภาพแวดล้อม ($\mu = 4.12$, $\sigma = 0.74$) ด้านการพัฒนาความพร้อม ($\mu = 4.06$, $\sigma = 0.73$) และด้านการรับมือเหตุการณ์ ($\mu = 3.99$, $\sigma = 0.76$) ตามลำดับ ขณะที่ด้านสิทธิดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.85$, $\sigma = 0.84$) แต่ยังคงอยู่ในระดับมาก

โดยสรุป ผลการวิจัยสะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการความปลอดภัยโดยรวม อย่างไรก็ตาม ยังมีประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ได้แก่ การจัดทำนโยบายด้านความปลอดภัยให้เป็น

ลายลักษณ์อักษร การเสริมสร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก และการพัฒนาการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ควบคู่กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน

ตอนที่ 3 แนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย

จากผลการวิจัยในตอนต้นที่ 2 พบว่า แม้การบริหารสถานศึกษาปลอดภัยของกลุ่มโรงเรียนพระสมุทระเจดีย์จะมีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากทุกด้าน แต่ยังปรากฏความแตกต่างของระดับการปฏิบัติงานในแต่ละมิติ รวมถึงประเด็นที่ควรได้รับการพัฒนาเพิ่มเติม ผู้วิจัยจึงนำผลการวิจัยเชิงปริมาณร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาสังเคราะห์เป็นแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย เพื่อยกระดับประสิทธิภาพและความต่อเนื่องของการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทของกลุ่มโรงเรียนพระสมุทระเจดีย์ ดังนี้:

3.1 แนวทางการพัฒนาด้านการบริหารจัดการเชิงระบบ ควรพัฒนาการบริหารจัดการความปลอดภัยในลักษณะเครือข่ายให้มีความเป็นระบบและต่อเนื่องยิ่งขึ้น พร้อมทั้งจัดทำนโยบายด้านความปลอดภัยให้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจน เพื่อใช้เป็นกรอบมาตรฐานการปฏิบัติร่วมกันระหว่างสถานศึกษาในเครือข่าย

3.2 แนวทางการพัฒนาการป้องกันสภาพแวดล้อม ควรยกระดับการบริหารจัดการสภาพแวดล้อมให้ครอบคลุมทั้งพื้นที่ภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานภายนอกและชุมชนโดยรอบ เพื่อเสริมสร้างการป้องกันความเสี่ยงอย่างต่อเนื่อง

3.3 แนวทางการพัฒนาการพัฒนาความพร้อม ควรพัฒนาการเตรียมความพร้อมของบุคลากรและผู้เรียนให้สอดคล้องกับความเสี่ยงจริงของพื้นที่ ผ่านการอบรมและการฝึกซ้อมอย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนการลดความสูญเสียและความต่อเนื่องของการจัดการเรียนรู้

3.4 แนวทางการพัฒนาการรับมือเหตุการณ์ ควรพัฒนาการบริหารจัดการเหตุการณ์ฉุกเฉินให้ครอบคลุมการเตรียมการ การตอบสนอง และการติดตามผลหลังเกิดเหตุ เพื่อลดผลกระทบต่อการบริหารจัดการเรียนรู้โดยรวม

3.5 แนวทางการพัฒนาสิทธิดิจิทัล ควรส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ควบคู่กับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียน โดยพัฒนามาตรการด้านความปลอดภัยดิจิทัลให้มีความชัดเจนและเหมาะสม

อภิปรายผล

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทระเจดีย์แนว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อ: 1) ศึกษาระดับการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทระเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 และ 2) เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย กลุ่มโรงเรียนพระสมุทระเจดีย์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 1 โดยผู้วิจัยได้นำกรอบแนวคิดความปลอดภัยแบบองค์รวม (Comprehensive School Safety: CSS) มาเป็นฐานในการวิเคราะห์และปะทะสังสรรค์ทางวิชาการ ผลการวิจัยชี้ให้เห็นประเด็นที่น่าสนใจเชิงวิพากษ์ (Critical Analysis) ชี้ให้เห็นว่า แม้ระดับการดำเนินงานด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาจะอยู่ในระดับมากทุกมิติ แต่ในทางวิชาการ ดัชนีดังกล่าวสะท้อนเพียงสมรรถนะการบริหารจัดการในสภาวะปกติ (Routine Operations) และยังมีได้เป็นหลักประกันถึงขีดความสามารถในการรับมือกับความเสี่ยงเชิงซ้อน (Complex Risks) และความไม่แน่นอนอุบัติใหม่อย่างมีประสิทธิภาพประเด็นนี้ถือเป็นการท้าทาย (Challenge) ความพึงพอใจต่อผลสถิติในระดับสูง โดยสอดคล้องกับสาระสำคัญในกรอบ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (2015–2030) ที่ระบุว่า สมรรถนะเชิงความยืดหยุ่นของระบบ (System Resilience) ไม่สามารถประเมินได้จากความมั่นคงเชิงโครงสร้างในสภาวะปกติเพียงอย่างเดียว แต่ต้องพิจารณาจากความสามารถในการปรับตัวและการฟื้นฟู (Adaptive and Recovery Capacity) เมื่อเผชิญกับวิกฤตการณ์ (UNESCO, 2019; GADRRRES, 2022)

ดังนั้น ข้อค้นพบเชิงประจักษ์ครั้งนี้จึงเผยให้เห็นถึงช่องว่างเชิงระบบและเชิงบริบท (Systemic and Contextual Gaps) ที่ต้องการการยกระดับอย่างเป็นพลวัต ผู้วิจัยจึงดำเนินการอภิปรายผลเชิงวิพากษ์ผ่านการปะทะสังสรรค์ทางวิชาการใน 5 มิติสำคัญ ดังนี้:

1. การบริหารจัดการเชิงระบบ: จากการจัดการระดับโรงเรียนสู่ธรรมาภิบาลความเสี่ยงเชิงพื้นที่ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการเชิงระบบมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\mu = 4.13$) สะท้อนให้เห็นถึงความเข้มแข็งของโครงสร้างการกำกับดูแลด้านความปลอดภัยในกลุ่มโรงเรียนพระสมุทรเจดีย์ โดยเฉพาะการเชื่อมโยงและบูรณาการการดำเนินงานในระดับกลุ่มโรงเรียน ซึ่งช่วยลดความซ้ำซ้อนของทรัพยากรและเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการร่วมกัน ข้อค้นพบดังกล่าวทำหน้าที่ ยืนยัน (validate) แนวคิด Disaster Risk Governance ตามกรอบ Sendai Framework for Disaster Risk Reduction (UNDRR, 2015) โดยเฉพาะ Priority 2 ที่เน้นบทบาทของโครงสร้างการบริหารและความร่วมมือหลายภาคส่วนในการลดความเสี่ยงอย่างยั่งยืน ในขณะที่เดียวกัน งานวิจัยนี้ยัง ขยาย (extend) กรอบสากลดังกล่าวให้สอดคล้องกับบริบทการบริหารการศึกษาของไทย โดยชี้ให้เห็นว่า “กลุ่มโรงเรียน” สามารถทำหน้าที่เป็นกลไกการกำกับความเสี่ยงเชิงพื้นที่ (area-based safety governance) ที่มีประสิทธิภาพในบริบททรัพยากรจำกัด ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบของ World Bank (2020) และ Smith (2021) ที่ระบุว่าเครือข่ายการบริหารช่วยเพิ่มขีดความสามารถขององค์กรการศึกษาในพื้นที่เสี่ยงสูง อย่างไรก็ตาม ประเด็นนโยบายด้านความปลอดภัยที่เป็นลายลักษณ์อักษรยังมีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในมิตินี้ (แม้อยู่ระดับมาก) สะท้อนความเปราะบางเชิงสถาบันที่อาจกระทบต่อความยั่งยืนของระบบเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนอของ ชาร์นัค จันทรฤทธิ์ (2567) ที่ชี้ว่านโยบายเชิงโครงสร้างเป็นฐานของความต่อเนื่องในการบริหารความเสี่ยง

2. การป้องกันสภาพแวดล้อม: จากความมั่นคงของโครงสร้างสู่ความปลอดภัยที่รับรู้ได้และความเสี่ยงนอกรั้ว ผลการวิจัยพบว่า ด้านการป้องกันสภาพแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.12$) โดยมีจุดเด่นด้านความมั่นคงปลอดภัยของอาคารเรียนและพื้นที่สัญจรภายในสถานศึกษา ซึ่งทำหน้าที่ ยืนยัน (validate) หลักการ Safe Learning Facilities ในกรอบ Comprehensive School Safety Framework (CSSF) ของ GADRRRES ที่กำหนดให้ความปลอดภัยเชิงโครงสร้างเป็นฐานขั้นต่ำของการจัดการศึกษา อย่างไรก็ตาม ประเด็นการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกด้านความปลอดภัยเป็นรายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุดในมิตินี้ สะท้อนความท้าทายเชิงบริบทของพื้นที่อุตสาหกรรมชายฝั่ง ซึ่งความเสี่ยงสำคัญจำนวนมากอยู่นอกรั้วสถานศึกษา เช่น การจราจรจากรถบรรทุกหนัก น้ำทะเลหนุน และกิจกรรมอุตสาหกรรมใกล้เคียง ข้อค้นพบนี้ ท้าทาย (challenge) ความเข้าใจแบบเดิมที่มองความปลอดภัยเป็นเรื่องภายในโรงเรียนเท่านั้น และ ขยาย (extend) แนวคิดด้านสภาพแวดล้อมไปสู่การบริหารความเสี่ยงเชิงพื้นที่ (site- and community-based risk management) ซึ่งสอดคล้องกับรายงาน UNESCO (2019) และงานของ สมเกียรติ (2565) ที่ระบุว่าความรู้สึกปลอดภัยของผู้เรียน (perceived safety) มีผลต่อพฤติกรรมและสมาธิในการเรียนรู้ไม่น้อยไปกว่าความมั่นคงของอาคาร

3. การพัฒนาความพร้อม: จากการฝึกซ้อมตามแบบสู่ความพร้อมเชิงพฤติกรรม ผลการวิจัยพบว่า ด้านการพัฒนาความพร้อมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.06$) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือการอบรมที่สอดคล้องกับความเสี่ยงจริงของพื้นที่ ซึ่ง ยืนยัน (validate) หลักการ Preparedness ในกรอบ CSSF ที่เน้นการเตรียมความพร้อมอย่างต่อเนื่องในหน่วยปฏิบัติการ อย่างไรก็ตาม รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการรับรู้ว่าการเตรียมความพร้อมช่วยลดความสูญเสียจากเหตุการณ์ไม่คาดคิด สะท้อนช่องว่างระหว่าง “การดำเนินกิจกรรม” กับ “การรับรู้ผลลัพธ์เชิงประสิทธิผล” ข้อค้นพบนี้ช่วย ขยาย (extend) การอภิปรายไปสู่แนวคิด Psychological Safety ของ Edmondson (2018) ซึ่งชี้ว่าความพร้อมที่แท้จริงต้องทำให้บุคลากรและผู้เรียนมีความมั่นใจในการตัดสินใจและลงมือปฏิบัติภายใต้แรงกดดัน ไม่ใช่เพียงการปฏิบัติตามขั้นตอนในสถานการณ์ซ้อม งานวิจัยนี้สอดคล้องกับ Johnson & Johnson (2022) และ สุรศักดิ์ (2567) ที่เสนอแนวคิด “ภูมิคุ้มกันเชิงพฤติกรรม” (behavioral immunity) ว่าการฝึกซ้อมที่ยึดโยงกับบริบทความเสี่ยงจริงจะช่วยให้การตอบสนองต่อเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นอย่างเป็นสัญชาตญาณและลดความสูญเสียได้จริง

4. การรับมือเหตุการณ์: ความชัดเจนของแผนกับความท้าทายในการรักษาความต่อเนื่องของการเรียนรู้ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการรับมือเหตุการณ์มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่ามิติอื่น ($\mu = 3.99$) แม้อยู่ในระดับมาก โดยจุดเด่นคือความชัดเจนของแผนเผชิญเหตุและช่องทางการแจ้งเหตุ ซึ่ง ยืนยัน (validate) แนวคิด Crisis Management และกรอบ Incident Command System (ICS) ที่องค์การอนามัยโลก (WHO, 2019) แนะนำให้ใช้ในบริบทสถานศึกษาเพื่อให้การสื่อสารและการสั่งการเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม รายการที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือการรับมือเหตุการณ์โดยไม่ส่งผลกระทบต่อจัดการเรียนรู้โดยรวม สะท้อนความท้าทายของช่วงหลังเหตุ (post-incident phase) ซึ่งมักถูกมองข้าม งานวิจัยนี้จึงขยาย (extend) การอภิปรายจากการตอบสนองเหตุการณ์ (response) ไปสู่การรักษาความต่อเนื่องของการเรียนรู้ (continuity of learning) ซึ่งสอดคล้องกับ Sendai Framework Priority 4 ที่เน้นการเตรียมความพร้อมเพื่อการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพและการฟื้นฟูอย่างรวดเร็ว (build back better) ดังที่ Konold et al. (2018) ชี้ว่าคุณภาพของการจัดการวิกฤตไม่ควรวัดจากการควบคุมเหตุการณ์ได้เพียงช่วงเวลาเกิดเหตุ แต่ต้องพิจารณาผลกระทบระยะยาวต่อผู้เรียนและระบบการศึกษา

5. สิทธิดิจิทัล: พรหมแดนใหม่ของความปลอดภัยในสถานศึกษา มิติสิทธิดิจิทัลเป็นมิติที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ($\mu = 3.85$) และมีความแปรปรวนสูงที่สุด สะท้อนความเหลื่อมล้ำด้านการรับรู้และการจัดการความปลอดภัยในโลกดิจิทัล แม้ว่าสถานศึกษาจะให้ความสำคัญกับการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลของผู้เรียนเป็นอันดับแรก แต่การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ยังอยู่ในระดับต่ำกว่า ข้อค้นพบนี้ ท้าทาย (challenge) นิยามความปลอดภัยแบบดั้งเดิมที่มักจำกัดอยู่ในมิติทางกายภาพ และ ขยาย (extend) ความหมายของความปลอดภัยไปสู่มิติ Digital Rights บนฐานสิทธิมนุษยชน ซึ่งสอดคล้องกับกรอบของ UNESCO และ UNICEF (2024) รวมถึง OHCHR (2025) ที่ยกการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลและการป้องกันการคุกคามออนไลน์เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของเด็กในศตวรรษที่ 21 งานของ Gupta & Bhatia (2023) สนับสนุนข้อค้นพบนี้โดยระบุว่า "ความปลอดภัยไร้พรหมแดน" (borderless safety) เป็นตัวชี้วัดใหม่ของความพร้อมด้านความปลอดภัยของระบบการศึกษาในยุคดิจิทัล

ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า แม้ระดับการดำเนินงานจะอยู่ในระดับมากทุกมิติ ($\mu = 4.03$) แต่ความท้าทายสำคัญคือการก้าวข้าม "ความย้อนแย้งด้านความปลอดภัย" (Safety Paradox) ซึ่งผลการประเมินเชิงตัวเลขอาจไม่สะท้อนถึงสมรรถนะในการรับมือเหตุการณ์จริงที่มีความไม่แน่นอนสูง โดยเฉพาะในพื้นที่เสี่ยงเชิงภูมิศาสตร์และอุตสาหกรรม การบริหารจัดการตามรูปแบบ PSJ-SafeSchool Model จึงเป็นกลไกสำคัญในการสร้าง "วัฒนธรรมความปลอดภัย" (Safety Culture) ที่ยั่งยืน สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4.a) ขององค์การสหประชาชาติ ที่มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่ปลอดภัย ครอบคลุม และไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง

องค์ความรู้ใหม่: รูปแบบ PSJ-SafeSchool Model

จากการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยได้พัฒนา PSJ-SafeSchool Model ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงทฤษฎีที่ยกระดับการบริหารความปลอดภัยจากการจัดการแบบแยกส่วน (Fragmented Safety Management) ไปสู่กรอบระบบนิเวศแห่งความปลอดภัยเชิงบูรณาการ (Integrated Safety Ecosystem) โดยมีรายละเอียดความสัมพันธ์เชิงระบบดังนี้:

1. Systematic Management (S): แกนกลางเชิงธรรมาภิบาล (Governance Core) ที่เชื่อมโยงกลไกผ่านการตัดสินใจบนฐานข้อมูลความเสี่ยง (Risk-informed Decision Making) และการบริหารเชิงพื้นที่ (Area-based Management)
2. Environmental Safety Prevention (F): การสร้างพื้นที่ปลอดภัยเชิงการเรียนรู้ (Authentic Safe Space) ที่ครอบคลุมทั้งกายภาพและ "ความปลอดภัยที่ถูกรับรู้" (Perceived Safety)
3. Preparedness Development (A): การเปลี่ยนผ่านสู่ "ความยืดหยุ่นทางพฤติกรรม" (Behavioral Resilience) ผ่านการฝึกซ้อมที่อิงบริบทความเสี่ยงจริงของพื้นที่ (Context-specific Risks)
4. Emergency Response Management (E): กลไกการตอบสนองแบบอจีล์ (Agile Response) เพื่อรักษาความต่อเนื่องของการเรียนรู้ (Learning Continuity) ให้ดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. Digital Rights (D): พรอมแดนใหม่แห่งความคุ้มครองที่บูรณาการการคุ้มครองตัวตนดิจิทัล (Digital Identity) และหลักการ PDPA เพื่อปิดช่องว่างความเสี่ยงไร้พรอมแดน

กรอบแนวคิดดังกล่าวมีความสัมพันธ์เชิงระบบและทำงานเกือหนุนกันในลักษณะระบบนิเวศความปลอดภัย เพื่อตอบสนองต่อความเสี่ยงเชิงซ้อนในศตวรรษที่ 21 ดังแสดงในภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยเชิงบูรณาการ (PSJ-SafeSchool Model)

จากภาพที่ 1 PSJ-Safe School Model กำหนดให้การบริหารจัดการเชิงระบบทำหน้าที่เป็นแกนกลาง และเชื่อมโยงกับองค์ประกอบหลักอีก 4 มิติ ดังนี้:

1. การบริหารจัดการเชิงระบบ (Systematic Management: S) ทำหน้าที่เป็น แกนกลางเชิงธรรมาภิบาล (Governance Core) ของโมเดลในฐานะกลไกกำกับดูแลที่เชื่อมโยงและประสานการทำงานขององค์ประกอบอื่น ๆ ผ่านกระบวนการตัดสินใจบนฐานข้อมูลความเสี่ยง (Risk-informed Decision Making) และการบริหารเชิงพื้นที่ (Area-based Management) ซึ่งช่วยเพิ่มสมรรถนะเชิงระบบและลดข้อจำกัดด้านทรัพยากรผ่านโครงสร้างกลุ่มโรงเรียน
2. การป้องกันสภาพแวดล้อม (Environmental Safety Prevention: F) เป็นการสร้างเกราะป้องกันทั้งเชิงกายภาพและเชิงจิตวิทยา โดยขยายขอบเขตจากความปลอดภัยเชิงโครงสร้างพื้นฐานไปสู่มิติของ "ความปลอดภัยที่ถูกรับรู้" (Perceived Safety) เพื่อสร้างพื้นที่ปลอดภัยเชิงการเรียนรู้ (Authentic Safe Space) ที่ส่งผลโดยตรงต่อสุขภาวะและสมาธิของผู้เรียน
3. การพัฒนาความพร้อม (Preparedness Development: A) มุ่งเน้นการเปลี่ยนผ่านจากการเตรียมพร้อมเชิงเอกสารไปสู่ "ความยืดหยุ่นทางพฤติกรรม" (Behavioral Resilience) ผ่านการฝึกซ้อมที่อิงตามบริบทความเสี่ยงจริงของพื้นที่ (Context-specific Risks) เพื่อสร้างความมั่นใจในการตัดสินใจภายใต้สภาวะกดดัน
4. การรับมือเหตุการณ์ (Emergency Response Management: E) ใช้กลไกการตอบสนองแบบพลวัต (Agile Response) ตามหลักการ Incident Command System (ICS) ที่เน้นความเร็วและความแม่นยำ เพื่อจำกัดความเสียหายและรักษาความต่อเนื่องของการเรียนรู้ (Learning Continuity) ให้ดำเนินต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

5. สิทธิดิจิทัล (Digital Rights: D) ถือเป็น "พรอมแดนใหม่แห่งความคุ้มครอง" ในบริบทศตวรรษที่ 21 โดยบูรณาการการคุ้มครองตัวตนดิจิทัล (Digital Identity) และหลักการ PDPA เข้ากับการบริหารสถานศึกษา เพื่อปิดช่องว่างความเสี่ยงไว้พรอมแดนที่คุ้มครองสิทธิและความเป็นส่วนตัวของผู้เรียน

บทสรุปและศักยภาพในการขยายผล

โดยสรุป PSJ-SafeSchool Model จึงมิได้เป็นเพียงกรอบเชิงพรรณนา (Descriptive Framework) หากแต่มีสถานะเป็นโมเดลเชิงอธิบายและเชิงพัฒนา (Explanatory and Developmental Model) ที่อธิบายความเชื่อมโยงเชิงเหตุผลระหว่างองค์ประกอบความปลอดภัย และใช้เป็นฐานในการออกแบบแนวทางเชิงปฏิบัติที่มีความจำเพาะต่อบริบทพื้นที่ ทั้งยังมีศักยภาพในการขยายผลเชิงนโยบายสู่ระดับประเทศและระดับนานาชาติ สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนด้านการศึกษา (SDG 4.a)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1.1 ควรพัฒนาและต่อยอดองค์ความรู้ด้านการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยในลักษณะ บูรณาการเชิงระบบ โดยเชื่อมโยงมิติการบริหารจัดการเชิงระบบ การพัฒนาความพร้อม การป้องกันสภาพแวดล้อม การรับมือเหตุการณ์ และสิทธิดิจิทัล เข้าด้วยกันในกรอบเดียวกัน เพื่อใช้เป็น กรอบแนวคิดเชิงทฤษฎี (Conceptual Framework) สำหรับการศึกษาวิจัยด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Comprehensive School Safety Framework และ Sendai Framework ที่มองความปลอดภัยเป็นระบบนิเวศที่เชื่อมโยงหลายมิติ

1.2 ควรส่งเสริมการศึกษาวิจัยเชิงลึกและการพัฒนา แนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ด้านการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย โดยเน้นการบูรณาการข้อมูลเชิงคุณภาพจากผู้ปฏิบัติจริงร่วมกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อขยายพรอมแดนองค์ความรู้จากระดับเชิงนโยบายไปสู่ระดับการปฏิบัติ และสร้างฐานความรู้ที่สามารถเปรียบเทียบในระดับชาติและนานาชาติได้

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 หน่วยงานต้นสังกัดควรนำแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยทั้ง 5 มิติจากผลการวิจัยไปใช้เป็นกรอบในการกำหนดนโยบายและแนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา โดยสนับสนุนให้สถานศึกษาจัดทำแผนงานด้านความปลอดภัยที่เป็นระบบ ครอบคลุมทั้งมิติทางกายภาพ จิตสังคม และดิจิทัล เพื่อเสริมสร้างความยืดหยุ่นของระบบการศึกษา (Educational Resilience) ตามแนวทางของ UNESCO และ UNICEF

2.2 ควรพัฒนากลไกการสนับสนุนด้านทรัพยากร การอบรม และระบบติดตามประเมินผลด้านความปลอดภัยในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในประเด็น สิทธิดิจิทัลและการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ซึ่งเป็นความเสี่ยงอุบัติใหม่ในยุคดิจิทัล ทั้งนี้ เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาปลอดภัยมีความเท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสอดคล้องกับมาตรฐานสากลด้านสิทธิเด็กและสิทธิมนุษยชน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงปริมาณหรือการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์หรืออิทธิพลขององค์ประกอบทั้ง 5 มิติของการบริหารสถานศึกษาปลอดภัยต่อผลลัพธ์ด้านคุณภาพผู้เรียน บรรยากาศการเรียนรู้ และความเชื่อมั่นของผู้ปกครอง อันจะช่วยยืนยันกลไกเชิงเหตุ-ผลของโมเดลในเชิงสถิติ

3.2 ควรขยายขอบเขตการวิจัยไปยังบริบทของสถานศึกษาประเภทอื่นหรือพื้นที่ที่มีลักษณะความเสี่ยงแตกต่างกัน เพื่อเปรียบเทียบและยืนยันความเหมาะสมของแนวทางการพัฒนาการบริหารสถานศึกษาปลอดภัย รวมถึงการพัฒนาโมเดลหรือรูปแบบการบริหารความปลอดภัยที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในระดับประเทศและเชื่อมโยงกับการสนทนาทางวิชาการในระดับนานาชาติได้

เอกสารอ้างอิง

- กรมกิจการเด็กและเยาวชน. (2535). *อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก*.
- กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย. (2568). *รายงานสถานการณ์ความเสี่ยงภัยพิบัติระดับจังหวัด*.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564). *คู่มือการดำเนินงานความปลอดภัยในสถานศึกษา*.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2564, 2566, 2567, 2568). *นโยบายและแนวทางการความปลอดภัยในสถานศึกษา*.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2542). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542*.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2546). *พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546*.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2550). *พระราชบัญญัติป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย พ.ศ. 2550*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564, 2566, 2567, 2568). *แนวปฏิบัติด้านความปลอดภัยในสถานศึกษา*.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2566). *รายงานผลการดำเนินงาน MOE Safety Center*.
- Fraguas, D., et al. (2021). School-based interventions to reduce bullying: A systematic review and meta-analysis. *Aggression and Violent Behavior, 56*, 101–115.
- GADRRRES. (2022). *Comprehensive School Safety Framework 2022–2030*.
- Information Commissioner's Office (ICO). (2020). *Age-Appropriate Design Code*.
- Konold, T. R., Cornell, D., Jia, Y., & Malone, M. (2018). The impact of school climate on academic achievement. *Journal of School Psychology, 68*, 1–15.
- Nakamoto, J., & Schwartz, D. (2010). Is peer victimization associated with academic achievement? A meta-analytic review. *Social Development, 19*(2), 221–242.
- OHCHR. (2025). *Right to Education and Safety Framework*.
- Gupta, A., & Bhatia, R. (2023). Digital risks and school safety in contemporary education. *International Journal of Educational Development, 98*, 102–118.
- Thapa, A., Cohen, J., Guffey, S., & Higgins-D'Alessandro, A. (2013). A review of school climate research. *Review of Educational Research, 83*(3), 357–385.
- UNDP. (1994). *Human Development Report*.
- UNDRR. (2015). *Sendai Framework for Disaster Risk Reduction 2015–2030*.
- UNESCO. (2019). *Behind the numbers: Ending school violence and bullying*. Paris: UNESCO.
- UNICEF. (2020, 2024). *Learning Interrupted; Climate change and education disruption report*.
- Zaidi, A., et al. (2022). Safe schools and multi-hazard risk management approaches. *International Journal of Disaster Risk Reduction, 75*, 102–120.

Data Availability Statement: The raw data supporting the conclusions of this article will be made available by the authors, without undue reservation.

Conflicts of Interest: The authors declare that the research was conducted in the absence of any commercial or financial relationships that could be construed as a potential conflict of interest.

Publisher's Note: All claims expressed in this article are solely those of the authors and do not necessarily represent those of their affiliated organizations, or those of the publisher, the editors and the reviewers. Any

product that may be evaluated in this article, or claim that may be made by its manufacturer, is not guaranteed or endorsed by the publisher.

Copyright: © 2026 by the authors. This is a fully open-access article distributed under the terms of the Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International (CC BY-NC-ND 4.0).